

حقوق اقلیت‌های نژادی

در

پرتو اسناد بین‌المللی

عادل محمدی

محقق دوره دکتری حقوق بین‌الملل عمومی و مدرس دانشگاه

با مقدمه

دکتر سید باقر میرعباسی

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

سروشناسه	- محمدی، عادل.
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق اقلیت‌های نژادی در پرتو اسناد بین‌المللی / عادل محمدی؛ با مقدمه سید باقر میرعباسی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندي، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهري	: ۲۰۱ ص.
شابک	978-600-114-766-1
وضعيت فهرست‌نويسى	: فبيا
موضوع	: اقلیت‌ها -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	Humanitarian law :
موضوع	: حقوق بین‌الملل بشر دوستانه
موضوع	Minorities -- Legal status, laws, etc :
موضوع	: تبعيض نژادی -- ایالات متحده
موضوع	Race discrimination -- United State :
شناسه افروزه	: ميرعباسي، سيد باقر، -، مقدمه‌نويس
ردد بندی کتگره	K۳۲۲۴۲/م۳ ح۱۳۹۶
ردد بندی ديوبي	۳۴۶/۰۱۳
شماره کتابشناسی ملي	۴۷۲۰۸۴۲

انتشارات خرسندي

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب- خیابان فخر رازی- خیابان لبافی نژاد- نرسیده به خیابان دانشگاه- پلاک ۱۷۴- واحد ۲
تلفن: ۵- ۶۶۴۹۰۵۸۴- ۶۶۹۷۱۰۳۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی تلفن: ۰۲۰۳- ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردبیهشت)، پلاک ۹۲ تلفن: ۰۲۰- ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد، طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۰۲۰- ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

حقوق اقلیت‌های نژادی در پرتو اسناد بین‌المللی

عادل محمدی

چاپ اول: ۱۳۹۶ تیراژ: ۵۰۰ جلد قيمت: ۱۷۰,۰۰۰ ريال

ISBN: 978-600-114-766-1 شابک: ۱-۷۶۶-۱۱۴-۷۶۶-۹۷۸

تَعْدِيمُ بَهْ

روح پر بزرگوارم که همواره چراغ داش را براي بنه روشن نگه داشته

و

مادر گر اتقدرم که سبزه اميد را در قلب بندہ زنده نگه می دارند.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱۱
مقدمه	۱۷
فصل اول- تبعیض نژادی و تاریخچه‌ی آن در ایالات متحده‌ی آمریکا	۲۱
گفتار اول: نژاد پرستی و تبعیض نژادی	۲۳
گفتار دوم: دیدگاه اسلام در مقابل نژاد پرستی و تبعیض نژادی	۲۷
گفتار سوم: تبعیض علیه اقلیت‌های نژادی در ایالات متحده‌ی آمریکا	۲۸
گفتار چهارم: برده داری در ایالات متحده‌ی آمریکا	۳۲
فصل دوم- حقوق اقلیت‌ها	۳۷
مقدمه	۳۹
گفتار اول: فردی، جمعی یا گروهی بودن حقوق اقلیت‌ها در حقوق بین‌الملل	۴۱
گفتار دوم: حقوق اقلیت‌ها	۴۴
حق موجودیت	۴۴
حق برابری در پیشگاه قانون، فارغ از مشاه نژادی، قومی، ملی، مذهبی و زبانی	۴۶
حقوق فرهنگی	۴۶
حق آموزش و داشتن سیستم آموزشی به زبان مادری و تحصیل به این زبان	۴۸
استفاده از زبان اقلیت‌ها در رسانه‌های جمعی و گروهی	۵۵
استفاده از زبان در نهادهای فرهنگی، خدمات و فعالیت‌های فرهنگی و زندگی اقتصادی و اجتماعی	۵۷
حق پناهندگی به دلیل ترس موجه از تعقیق به سبب نژاد، دین، ملیت، عضویت در یک گروه خاص اجتماعی، یا اعتقاد خاص سیاسی	۶۱
حق پرداخت غرامت	۶۱
حق تعیین سرنوشت	۶۱
گفتار سوم: حق تعیین سرنوشت	۶۲
مقدمه:	۶۲
بند اول: حق تعیین سرنوشت بعد از تشکیل سازمان ملل متحد	۶۵

بند دوم: حکومت اقلیم کردستان عراق.....	71
بند سوم: حق تعیین سرنوشت در سودان جنوبی	76
فصل سوم - حمایت از اقلیت‌های نژادی در استناد بین‌المللی و سازمان‌های منطقه‌ای.....	79
مقدمه.....	81
گفتار اول: کنوانسیون حذف کلیه اشکال تبعیض تبعیض نژادی.....	85
بند اول) تبعیض نژادی در کنوانسیون حذف کلیه اشکال تبعیض نژادی	88
بند دوم) استثنای واردہ به عنوان تبعیض توسط کشورها در کنوانسیون حذف اشکال تبعیضی	91
بند سوم) حقوق اقلیت‌های نژادی در کنوانسیون.....	93
گفتار دوم: کمیته‌ی حذف تبعیض نژادی.....	97
بند اول) ساختار شکلی کمیته.....	97
بند دوم) سیستم گزارش‌دهی توسط دولت‌ها.....	98
بند سوم) عدم رعایت مقررات کنوانسیون و ارجاع شکایت به کمیته‌ی رفع تبعیض نژادی.....	99
بند چهارم) رسیدگی ماهوی به شکایات و وضعیت اقلیت‌های نژادی توسط کمیته.....	101
بند پنجم) گزارش به ارکان سازمان ملل متحد.....	106
گفتار سوم: کنوانسیون منع و مجازات تفکیک نژادی (آپارتاید).....	106
مقدمه.....	106
بند اول) تعریف آپارتاید.....	108
بند دوم) مسئولیت کیفری بین‌المللی عاملان آپارتاید.....	112
بند سوم) حقوق متعلق به اقلیت‌های نژادی در کنوانسیون منع و مجازات تفکیک نژادی (آپارتاید).....	112
بند چهارم) سیستم گزارشی و نظارتی در کنوانسیون منع و مجازات آپارتاید.....	114
گفتار چهارم: اعلامیه‌ی برنامه‌ی اقدام برای مبارزه علیه نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه سنجی و نابدبازی‌های مربوط به آن	115
گفتار پنجم: نقش سازمان‌های منطقه‌ای در حمایت از اقلیت‌های نژادی.....	116
مقدمه.....	116
بند اول) نظام اروپایی حمایت از اقلیت.....	118
بند دوم) نظام آمریکایی حمایت از اقلیت.....	122
نتیجه‌گیری.....	125

.....	ضمام
۱۳۵	ضمیمه شماره یک - کنوانسیون بین المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید
۱۳۷	ضمیمه شماره دو - کنوانسیون بین المللی رفع هر نوع تبعیض نژادی مصوب ۲۱ دسامبر ۱۹۶۵
۱۴۵	ضمیمه شماره سه - اعلامیه جهانی حقوق زبانی (یکشنبه ۲۲ مه ۲۰۰۵)
۱۶۰	ضمیمه چهارم - کنوانسیون منع شکنجه و سایر رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز کشورهای طرف این کنوانسیون (ميثاق)
۱۷۹	
۱۹۵	منابع

پیشگفتار

امروزه کمتر کشوری در دنیا وجود دارد که بتواند ادعای خالص بودن ساکنین آن کشور را از یک نژاد با یک آین، یک زبان و یک فرهنگ مشترک داشته باشد. شاید بتوان گفت که مسئله حقوق اقلیت‌ها و درگیری آنان با گروه اکثریت همواره و از قدیم‌الأیام وجود داشته است. بر اثر وجود این درگیری‌ها و با توسعه‌ی وسایل حمل و نقل و گسترش آزادی‌های فردی و جمعی در برخی کشورها، شاهد جایه‌جایی و نقل مکان افراد از این سو به آن سو بوده‌ایم. همین امر موجب رشد اقلیت‌ها علی‌الخصوص اقلیت‌های نژادی در برخی کشورها منجمله کشورهای اروپایی گردیده است. در تمام دوران قرون وسطا و تسلط کلیسا بر اروپا تمامی قوانین و مقررات اجتماعی تحت سلطه‌ی قوانین مذهبی شکل می‌گرفت. حاکمان کلیسا بر تمام جنبه‌های زندگی مردم حکومت می‌کردند. به تبع جنبه‌های حقوقی روابط افراد چه در سطح داخلی و چه در سطح خارجی نیز تحت سلطه‌ی کلیسا بود. رعایت حقوق اقلیت‌های نژادی و تأمین همزیستی مسالمات آمیز میان گروه اکثریت و گروه اقلیت همواره دغدغه‌ی جهانیان و بالاخص حقوق‌دانان بوده است. براساس همین نگرش همواره حقوق‌دانان در پی آن بوده‌اند که بتوانند میان اقوام و قومیت‌های مختلف از هر نژاد و مذهب یک ارتباط زیستی مسالمات آمیز برقرار کنند. جامعه‌ای که در آن حرف از قوم و قومیت، یک نژاد و مذهب یا به تعریفی دیگر سخن از سیطره‌ی یک اندیشه و نظر منفعت طلبانه‌ی گروهی خاص نباشد. شاید به گونه‌ای دیگر بتوان گفت که این آرمان بشریت است که جامعه‌ای مردم‌سالار بدون در نظر گرفتن مذهب، قومیت، نژاد، زبان و ... تشکیل دهد و پیوستگی انسانی در تمام زمینه‌های زیستی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و امنیتی در آن تأسیس گردد. با تشکیل اتحادیه‌ی اروپا دوستداران بشریت این آرزوی دیرینه را

دست یافتنی تر دیدند. می‌توان گفت که اتحادیه‌ی اروپا توانسته است تا حدی این چندگانگی برتری جویی و خود برترینی نژادی، مذهبی، زبانی و ... را کنار گذاشته و به سوی جامعه‌ای مردم‌سالار خارج از سیطره‌ی یک اندیشه، نظر و رأی خاص حرکت کند. شاید در تعالیم مذهبی و انسانی همواره تأکید بر برابری و براذری میان یک مذهب خاص یا تمامی انسانها شده است، اما به نظر می‌رسد که واقعیت از دیدگاه دیگران حتی مذهبیون چیزی به غیر از این باشد. تبعیض علیه اقلیت‌های نژادی در اشکال مختلف نژادپرستی، آپارتاید و نسل‌کشی جلوه می‌کند. پیشینه‌ی نژادپرستی به نظریات «کنت دو گوینو» نویسنده‌ی فرانسوی می‌رسد که آن را در سال ۱۸۵۲^۱ منتشر نمود و در قرن بیستم نیز بزرگترین حامی آن استوارت چمبرلن بود.^۲

بعیض علیه اقلیت‌های نژادی از دیرباز وجود داشته و در دنیا به اصطلاح متمدن امروزی نیز در جریان است:

- کشتار اقلیت‌های مسیحی توسط حاکمان یهودی و غیر یهودی اروپایی در صدر تاریخ مسیحیت.
- قتل تامیل‌ها در سریلانکا و در گیری آنان با دولت مرکزی.
- کشتار غیر اعراب در جنوب سودان.
- کشتار هزاران مسلمان بوسنیایی به دسته صرب‌های نژادپرست در جریان پاکسازی قومی.
- قتل عام حدود هشت‌صد هزار مرد، زن و کودک به آمار سازمان ملل متحد و یک میلیون و هفتاد و یک هزار نفر از توتسی و هوتوهای میانه‌رو به آمار دولت رواندا به دست هوتوها^۳ و ... همه و از نشانه‌های آشکار تبعیض علیه اقلیت‌ها می‌باشد. تبعیض مانع برابری اقلیت‌های نژادی در تمتع و استیفای حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی با سایر گروه‌های اجتماعی می‌گردد. در استناد و معاهدات بین‌المللی ارائه‌ی تعریفی دقیق از اقلیت‌های نژادی وجود ندارد. حتی در اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی نیز به ذکر گروه‌های قومی، نژادی، ملی یا مذهبی اکتفا گردیده و از تعریف آنها خودداری شده است. هرچند که این امر به دلیل خودداری دولت‌ها از محدود کردن خود بوده نه چیز دیگر. بر همین اساس سؤالات زیادی از جمله:

۱: تعریف اقلیت‌های نژادی و اینکه عناصر لازم در تعریف آن کدامند؟

۱ - میلادی

۲ - آلمانی- انگلیسی تبار بود.

۳ - برگرفته از ویکی پدیا

۲ : حقوق اقلیت‌های نژادی با توجه به معاهدات و مقاولنامه‌های بین‌المللی کدامند؟

۳ : آیا این حقوق اعطایی ماهیتی فردی دارند یا جمعی؟ و اینکه آیا این حقوق به یک فرد تعلق دارد یا به تمام گروه نژادی؟

۴ : تعهد دولت‌ها در رعایت این حقوق تا چه میزان می‌باشد؟

۵ : نقش رویه‌ی قضایی در تعریف و شناسایی مبانی حقوقی اقلیت‌های نژادی تا چه حد می‌باشد؟ در بیشتر کشورهای دنیا معمولاً میان اکثر ساکنین آن عوامل مختلفی همچون نژاد، مذهب، قومیت، زبان مشترک، منافع اقتصادی مشترک و ... وجود دارد و همین عوامل سبب نزدیکی مردم آن سرزمین به یکدیگر و دست یافتن به یک هویت ملی می‌گردد. همین عامل نیز باعث مشخص و مجزا شدن مردم یک سرزمین یا کشور از مردم دیگر کشورها می‌گردد. قومیت یکی از مهمترین عوامل به وجود آمدن حس هویت ملی است. برای اینکه بتوان مردمی را از یک قوم یا یک ملت خاص دانست عوامل مهمی چون ساختارهای نژادی، سابقه‌ی تاریخی، خویشاوندی قومی، همزیستی و منوگرافی جغرافیایی، هم‌گونگی فرهنگی و به خصوص اشتراکات زبانی نقش به سزایی دارند. قوم را مجموعه‌ای از افراد گروه‌های به هم پیوسته گویند که دارای روابط پیشینه‌ی پیوند خانوادگی و سرگرفته از یک تبار بر اثر گسترش یک یا چند خانواده‌ی پیوسته باشند و این مجموعه دارای نژاد، زبان، فرهنگ و منطقه‌ی زیست مشترک باشند.^۱ حال ممکن است افراد یک قوم از نظر مشخصات جسمانی و فیزیکی مانند بلندی و کوتاهی قد، رنگ مو و رنگ چشم یا حتی لهجه‌ی افراد و گوییش با هم اختلاف داشته باشند. این اختلافات در یک دوره‌ی زمانی طولانی و معمولاً بر اثر ازدواج و آمیزش جنسی پیش می‌آید. تشکیل تمامی این عوامل با هم موجب به وجود آمدن یک ملت می‌گردد. «ملت به آن دسته از مردم اطلاق می‌شود که در یک سرزمین مشخص به سر برده و خود را به علت دارا بودن خصوصیات مشترک از قبل زبان، فرهنگ، تاریخ و مرام سیاسی متعلق به یکدیگر دانسته و برای حفظ این ارزش‌هاست که یک ملت خواهان تشکیل یک واحد سیاسی می‌گردد».^۲ این تنها تعریف صورت گرفته از ملت نیست و آن را می‌توان اینگونه نیز تعریف کرد که: «ملت به گروهی اطلاق می‌شود که به دلایلی خود را متعلق به یکدیگر و وابسته به هم می‌دانند. این دلایل ممکن است ملموس و عینی باشد،

۱ - یورشاهیان، اسماعیل، تبارشناسی قومی و حیات ملی، انتشارات نشر و پژوهش فروزان، صفحات ۱۸ و ۱۹

۲ - میر حیدر مهاجرانی، دره، مبانی جغرافیای سیاسی، انتشارات سمت، تهران ۱۳۷۱ ص ۱۳

مانند زبان، فرهنگ، دین، آداب و رسوم اجتماعی، سرزمین مشترک، تاریخ مشترک و عامل نژادی، یا بر اساس عوامل مشترک دیگری باشد.^۱ تمام این عوامل معمولاً با پیوند با عامل سرزمین سبب به وجود آمدن یک کشور با یک قدرت سیاسی مشخص زیر لوای این هویت واحد می‌گردند. هرچند که بسیاری از کشورهای دیگر نیز وجود دارند که براساس عامل‌های دیگری شکل گرفته‌اند. به عنوان مثال می‌توان کشور سوئیس را به عنوان نمونه بیان نمود. مردم سوئیس با وجود متفاوت بودن از نظر نژاد، مذهب و زبان بر اثر همبستگی اقتصادی توائیت‌های یک ملت و یک کشور واحد را تشکیل دهنده از نگاه دیگر نیز می‌توان گفت که سرزمین مشترک می‌تواند یکی دیگر از عوامل تشکیل کشور باشد مانند کانادا و ایران. بنابراین مشاهده می‌گردد که عوامل مهمی وجود دارند که افراد ساکن در یک سرزمین را علاوه‌نمود به تشکیل یک حکومت سیاسی بگردانند، اما همواره در این میان گروه یا گروه‌هایی وجود دارد که از نظر مذهبی، نژادی، زبانی، قومی و ... با دیگر مردم آن کشور متفاوت بوده و مرام سیاسی گروه دیگر را دنبال نمی‌کنند. هرچند که بسیاری بر این عقیده‌اند که با پیچیده‌تر شدن روابط انسان‌ها و تعاملات بیش از حد آدمیان، ازدواج، گسترش ارتباطات و اختلاط نژادی که میان افراد و اقوام مختلف در سرتاسر جهان صورت گرفته است، دیگر، انواع اقلیت‌ها در هم آمیخته شده‌اند به طوری که نژاد خالص براساس نوع پوست و سایر مشخصات فیزیکی معین باقی نمانده و پرداختن به مسئله‌ی نژاد اهمیت پیشین خود را از دست داده است. اما ما بر این عقیده نبوده و حتی نژاد را همچنان یکی از مهمترین عوامل در ساختار جامعه، شکل گیری قویت‌های مختلف و در ابعاد گوناگون آن به شمار می‌آوریم. اختلاط نژادی میان افراد و قویت‌های مختلف حتی در برخی موارد موجب شکل گیری افرادی با ویژگی‌های جسمی یا فیزیکی معین، فرهنگ و عقایدی خاصی گردیده است، حال سؤال این پیش می‌آید که آیا این افراد در حقوق بین‌الملل دارای حقوقی نمی‌باشند؟ آیا این افراد در صورت تضییع شدن حقوق فردی و گروهی خود قادر به احراق حق در مراجع بین‌الملل نبوده و سازمان‌های بین‌المللی این افراد را در ازوای حقوقی قرار می‌دهند؟ صدام حسین به اختلاط نژادی در برخی مناطق کوردنشین^۲ دست زد، این نوع جنایت برای تغییر سرشت یک فرد، نابودی کامل کوردها و به وجود آمدن افرادی با مشخصات فیزیکی معین بود و رویه‌ی

۱ - میر حیدر مهاجرانی، دره، منبع پیشین، ص ۱۲۹

۲ - نوشتن واژه‌ی کورد به این صورت صحیح بوده و در تمامی کتاب به این صورت می‌باشد.

استعمارگران در رواندا از تلفیق نژادی نیز به وجود آوردن مردمانی با مشخصات فیزیکی معین و بعد سلطه‌ی هرچه بهتر بر این کشور و در نهایت پاکسازی نژادی در این سرزمین بود. در فصول این کتاب به بررسی حقوق اقلیت‌های نژادی در کنوانسیون‌های بین‌المللی می‌پردازیم. کنوانسیون حذف کلیه‌ی اشکال تبعیض نژادی و کنوانسیون منع و مجازات آپارتاید و تعهدات دولت‌ها در این کنوانسیون‌ها را بررسی خواهیم کرد. حقوق اقلیت‌های نژادی در این کنوانسیون‌ها را تشریح و به بیان آن می‌پردازیم. با تمام این تفاسیر روشن است که بررسی رویه‌های قضایی، استناد و معاهده‌ای بین‌المللی و تحقیق در مورد حقوق اقلیت‌های نژادی با توجه به محدودیتها و عدم وجود تحقیقات جامع در این مورد کاری بس مشکل می‌نماید. نگارنده در این کتاب سعی نموده که تا حد امکان از تمامی کتب، مجلات، متن سخنرانی استادی و دولت مردان در همایشات و کنگره‌ها و استناد و معاهده‌ای بین‌المللی بهره ببرد.

عادل محمدی
محقق دوره دکتری حقوق بین‌الملل عمومی
و مدرس دانشگاه